

ਖੁਲਾਸਾ ਖੁਤਬਾ ਜੁਮਆ 15.03.2019

ਵੱਲੋਂ : ਨਜ਼ਾਰਤ ਨਸ਼ਰੋ ਇਸ਼ਾਅਤ ਕਾਦੀਆਂ

ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮੱਦ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਦੇ ਮਹਾਨ ਮਰਤਬਾ ਰਖੱਣ ਵਾਲੇ ਬਦਰੀ ਸਹਾਬਾ ਕਰਾਮ ਰਿਜ਼ਵਾਨੁਲੱਹ ਅਲੈਹਿਮ ਅਜਮਾਈਨ ਦੀਆਂ ਇਮਾਨ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਲੱਂ ਦਾ ਮਨਮੋਹਕ ਤੇ ਮਨਭਾਉਂਦਾ ਵਰਨਣ

ਸਯੱਦਨਾ ਹਜ਼ਰਤ ਅਮੀਰੁਲ ਮੋਮਿਨੀਨ ਖਲੀਫ਼ਾਤੁਲ ਮਸੀਹ ਖਾਮਿਸ ਅਯੱਦਾਹੁਲੱਹ ਤਆਲਾ ਬਿ ਨਸਰਿਹਿਲ ਅਜੀਜ਼ ਦੇ ਜੁਮਏ ਦੇ ਖੁਤਬੇ ਦਾ ਸਾਰ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਨੇ 15 ਮਾਰਚ 2019 ਈ. ਨੂੰ ਮਸਜਿਦ ਬੈਤੁਲ ਫ਼ਤੂਹ ਮੋਰਡਨ ਲੰਦਨ (ਬਰਤਾਨੀਆ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ

ਤਸੱਹੁਦ, ਤਉਜ਼ ਅਤੇ ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਦੀ ਤਲਾਵਤ ਦੇ ਬਾਦ ਹਜ਼ੂਰ ਅਨਵਰ ਅਯੱਦਾਹੁਲੱਹ ਤਆਲਾ ਬਿ ਨਸਰਿਹਿਲ ਅਜੀਜ਼ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ :

ਅੱਜ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਸਹਾਬਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਾਂਗਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਸਾਇਬ ਬਿਨ ਉਸਮਾਨ ਰਜ਼ੀ ਅਲੱਹ ਅਨਹੁ ਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਹਜ਼ਰਤ ਉਸਮਾਨ ਬਿਨ ਮਜ਼ਊਨ ਰਜ਼ੀ ਅਲੱਹ ਅਨਹੁ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ । ਆਪ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਖੋਲਾ ਬਿੰਤ ਹਕੀਮ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਏ ਸਨ । ਹਜ਼ਰਤ ਸਾਇਬ ਬਿਨ ਉਸਮਾਨ ਆਪ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਚਾਚਾ ਹਜ਼ਰਤ ਕਦਾਮਾ ਨਾਲ ਹਬਸ਼ੇ ਵੱਲ ਦੂਜੀ ਹਿਜਰਤ ਸਮੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ । ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮੱਦ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਦੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਸਹਾਬਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਹਜ਼ਰਤ ਸਾਇਬ ਬਿਨ ਉਸਮਾਨ ਬਦਰ, ਉਹਦ, ਖੰਦਕ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਰ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ । ਬਵਾਤ ਦੀ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਹਜ਼ੂਰ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਦੀਨੇ ਦਾ ਅਮੀਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਬਵਾਤ ਦੀ ਜੰਗ 2 ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਹਈ ਹੈ । ਬਵਾਤ ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਅੜਤਾਲੀ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਕਬੀਲਾ ਜਹੀਨਾ ਦੇ ਪਹਾੜ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ । ਹਜ਼ਰਤ ਸਾਇਬ ਬਿਨ ਉਸਮਾਨ ਯਮਾਮਾ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ । ਯਮਾਮਾ ਦੀ ਜੰਗ ਹਜ਼ਰਤ ਅਬੂ ਬਕਰ ਰਜ਼ੀ ਅਲੱਹ ਅਨਹੁ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ਤ ਕਾਲ ਵਿੱਚ 12 ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪ ਨੂੰ ਤੀਰ ਲਗਾ ਜਿਸਦੇ ਸਬਬ ਬਾਦ ਵਿੱਚ ਆਪ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ। ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ 30 ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੁਝ ਉੱਪਰ ਸੀ ।

ਅਗਲੇ ਸਹਾਬੀ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਜ਼ਮਰਾ ਬਿਨ ਉਮਰੋ ਜਹਨੀ ਹੈ । ਆਪ ਕਬੀਲਾ ਬਨੂ ਤਰੀਫ਼ ਦੇ ਹਲੀਫ਼ ਸਨ ਜੱਦ ਕਿ ਕਈਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਬੀਲਾ ਬਨੂ ਸਾਅਦਾ ਦੇ ਹਲੀਫ਼ ਸਨ ਜੋ ਕਿ

ਹਜ਼ਰਤ ਅਬਾਦਹ ਦਾ ਕਬੀਲਾ ਸੀ । ਹਜ਼ਰਤ ਜ਼ਮਰਾ ਬਦਰ ਅਤੇ ਉਹਦ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ । ਉਹਦ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ।

ਫਿਰ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਸਹਾਬੀ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਬਿਨ ਸੁਹੇਲ ਹੈ । ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਅੰਸਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ, ਆਪ ਬਦਰ ਤੇ ਉਹਦ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ।

ਫਿਰ ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਬਿਨ ਉਬੈਦ ਹਨ । ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਬਿਨ ਉਬੈਦ ਬਦਰ, ਉਹਦ ਤੇ ਖੰਦਕ ਸਣੇ ਸਾਰੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਰ ਸਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ । ਆਪ ਕਾਰੀ ਸਿਰਨਾਵੇਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਨ ਆਪਦੀ ਗੋਤ ਅਬੂਜੈਦ ਸੀ । ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਬਿਨ ਉਬੈਦ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਉਹਨਾਂ ਚਾਰ ਸਹਾਬਾ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਨੇ ਅੰਸਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਰਸੂਲੁਲੱਹ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਦੇ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਕੁਰਆਨ ਜਮਾ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਆਪ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਉਮੈਰ ਬਿਨ ਸਅਦ ਹਜ਼ਰਤ ਉਮਰ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ਤ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮ (ਸੀਰੀਆ) ਦੇ ਵਾਲੀ ਸਨ । ਇਕ ਰਿਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਬਿਨ ਉਬੈਦ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੱਮਦ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਮਸਜਿਦ ਕਬਾ ਵਿੱਚ ਇਮਾਮਤ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਹਜ਼ਰਤ ਅਬੂ ਬਕਰ ਸਿੱਦੀਕ ਰਜ਼ੀ ਅਲੱਹੁ ਅਨਹੁ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਉਮਰ ਰਜ਼ੀ ਅਲੱਹੁ ਅਨਹੁ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ਤ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਇਮਾਮਤ ਉੱਪਰ ਨਿਯੁਕਤ ਰਹੇ ਸਨ । ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਬਿਨ ਉਬੈਦ ਰਜ਼ੀ ਅਲੱਹੁ ਅਨਹੁ ਹਿਜ਼ਰਤ ਦੇ ਸੋਲ੍ਹਵੇਂ ਸਾਲ ਕਾਦਸੀਆ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ । ਸ਼ਹਾਦਤ ਸਮੇਂ ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ 64 ਸਾਲ ਸੀ । ਅਬਦੁਰ ਰਹਮਾਨ ਬਿਨ ਅਬੂ ਲੈਲਾ ਤੋਂ ਰਿਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਜਸਰ ਦੀ ਜੰਗ ਜੋ 13 ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਨੂੰ ਵਾਹਵਾ ਹਾਨੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਬਿਨ ਉਬੈਦ ਪਰਾਜਿਤ ਹੋਕੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇ ਅਰਥਾਤ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਉਮਰ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਬਿਨ ਉਬੈਦ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਿਹਾਦ ਨਾਲ ਦਿਲਰਸਪੀ ਹੈ ? ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਉੱਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਨਾਲ ਕਤਲਜ਼ਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਜਸਰ ਦੀ ਜੰਗ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਤੇ ਹਾਰ ਦਾ ਦਾਗ਼ ਧੋਣਾ ਹੈ ਓਥੇ ਚਲੇ ਜਾਓ । ਓਥੇ ਵੀ ਜੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਉਸ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗਾ ਜਿੱਥੋਂ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾ ਦੁਸ਼ਮਣਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਿਕਲਾਂਗਾ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੋ ਕਰਨਾ ਸੀ । ਸੋ, ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਬਿਨ ਉਬੈਦ ਕਾਦਸੀਆ ਆਏ ਅਤੇ ਓਥੇ ਹੀ ਲੜਦੇ ਲੜਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ । ਅਬਦੁਰ ਰਹਮਾਨ ਉਬੈਦ ਅਬੂ ਲੈਲਾ ਰਿਵਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਬਿਨ ਉਬੈਦ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਲ ਅਸੀਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਕੱਲ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਵਾਂਗੇ, ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਨ ਮੇਰੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੋਂ ਲਹੂ ਨੂੰ ਧੋਣਾ ਅਤੇ ਨ ਸਿਵਾਏ ਇਹਨਾ ਕਪੜਿਆਂ ਦੇ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸ਼ਰੀਰ ਉੱਪਰ ਹਨ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਢਨ ਦੇਣਾ ।

ਫਿਰ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਸਹਾਬੀ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ ਉਹ ਹਨ ਹਜ਼ਰਤ ਸਹਲ ਬਿਨ ਅਤੀਕ । ਹਜ਼ਰਤ ਸਹਲ ਬਿਨ ਅਤੀਕ ਸਤੱਰ ਅੰਸਾਰ ਨਾਲ ਬੈਅਤੇ ਅਕਬਾ ਸਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ । ਆਪ ਨੇ ਬਦਰ ਤੇ ਉਹਦ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ।

ਫਿਰ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਸਹਾਬੀ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ ਉਹਨਾ ਦਾ ਨਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਸੁਹੇਲ ਬਿਨ ਰਾਫ਼ਿਅ ਹੈ । ਆਪ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਬਨੂ ਨਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਬੀਲੇ ਨਾਲ ਸੀ । ਉਹ ਧਰਤੀ ਜਿਸ'ਤੇ ਮਸਜਿਦ ਨਬਵੀ ਉਸਾਰੀ ਗਈ, ਉਹ ਆਪਦੀ ਅਤੇ ਆਪਦੇ ਭਾਈ ਹਜ਼ਰਤ ਸਹਲ ਬਿਨ ਰਾਫ਼ਿਅ ਦੀ ਮਲਕੀਯਤ ਸੀ । ਹਜ਼ਰਤ ਸੁਹੇਲ ਬਦਰ, ਉਹਦ ਅਤੇ ਖੰਦਕ ਸਣੇ

ਸਾਰੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਰ ਸਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਉਮਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ਤ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ।

ਹਜ਼ਰਤ ਮਿਰਜ਼ਾ ਬਸ਼ੀਰ ਅਹਮਦ ਰਜ਼ੀ ਅਲੱਹ ਅਨਹੁ ਨੇ ਸੀਰਤ ਖ਼ਾਤਮਨੱਬੀਯੀਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿਜਰਤ ਦੇ ਬਾਦ ਮਦੀਨੇ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਮਸਜਿਦ ਨਬਵੀ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਥਾਂ ਆਂਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੱਮਦ ਸਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਦੀ ਉਠਣੀ ਆਣ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਉਹ ਮਦੀਨੇ ਦੇ ਦੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਸਹਲ ਤੇ ਸੁਹੇਲ ਦੀ ਮਲਕੀਯਤ ਸੀ ਜੋ ਹਜ਼ਰਤ ਅਸਅਦ ਬਿਨ ਜ਼ਰਾਰਹ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ । ਇਹ ਇਕ ਬੰਜਰ ਤੇ ਗ਼ੈਰ ਅਬਾਦ (ਵਸੋਂਹੀਣ) ਥਾਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਇਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਖਜ਼ੂਰ ਦੇ ਇਕ ਦੋ ਰੁੱਖ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਖੰਡਰਾਤ ਆਦਿ ਸਨ । ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੱਮਦ ਸਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਸਜਿਦ ਤੇ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਸ ਦੀਨਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਥਾਂ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲਈ ਅਤੇ ਥਾਂ ਪਧੱਰਾ ਕਰਕੇ ਤੇ ਰੁਖਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਕੇ ਮਸਜਿਦ ਨਬਵੀ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ । ਇਕ ਰਿਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਰਕਮ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਰਕਮ ਹਜ਼ਰਤ ਅਬੂ ਬਕਰ ਰਜ਼ੀ ਅਲੱਹ ਅਨਹੁ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ । ਫਿਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੁਖਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਕੇ ਥਾਂ ਪਧੱਰਾ ਕਰਕੇ ਮਸਜਿਦ ਨਬਵੀ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ । ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੱਮਦ ਸਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਆਪ ਦੁਆ ਮੰਗਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਬਾ ਦੀ ਮਸਜਿਦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸਹਾਬਾ ਨੇ ਮਿਸਤਰੀਆਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਕਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ।

ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਉਚਾਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਸ ਫੁੱਟ ਸੀ ਅਰਥਾਤ ਛੱਤ ਦੱਸ ਫੁੱਟ ਉੱਚੀ ਸੀ ਅਤੇ ਲੰਬਾਈ ਇਕ ਸੌ ਪੰਜ ਫੁੱਟ ਸੀ ਚੌੜਾਈ 90 ਫੁੱਟ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸੀ । ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਇਕ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਛੱਤਦਾਰ ਚਬੂਤਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਫ਼ਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਉਹਨਾ ਗ਼ਰੀਬ ਮੁਹਾਜ਼ਰਾਂ ਲਈ ਸੀ ਜੋ ਬੇਘਰ ਬਾਰ ਸਨ । ਇਹ ਲੋਕ ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਸਹਾਬੇ ਸੁਫ਼ਾ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਸਨ । ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹਜ਼ੂਰ ਸਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਲਈ ਰਿਹਾਸ਼ੀ ਘਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਘਰ ਕੀ ਸੀ ਇਕ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਫੁੱਟ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕਮਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕਮਰੇ ਤੇ ਮਸਜਿਦ ਵਿੱਚਕਾਰ ਇਕ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪ ਲੰਘਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਆਦਿ ਲਈ ਮਸਜਿਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਜੱਦ ਆਪ ਸਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਹੋਰ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਇਸੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕਮਰੇ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਰ ਸਹਾਬਾ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ । ਇਹ ਮਸਜਿਦ ਨਬਵੀ ਜੋ ਮਦੀਨੇ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਬਲਿਕ ਇਮਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਕੋਮੀ ਕੰਮ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਇਹੋ ਮਸਜਿਦ ਕੰਮ ਦਿੰਦੀ ਸੀ, ਇਹੋ ਦਫ਼ਤਰ ਸੀ, ਇੱਥੇ ਹੀ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੱਮਦ ਸਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਦੀਆਂ ਸਭਾਵਾਂ ਲਗਦੀਆਂ ਸਨ, ਇੱਥੇ ਹੀ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਸ਼ਵਰੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਇੱਥੇ ਹੀ ਮੁਕਦੱਮਿਆਂ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਇਥੋਂ ਹੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ । ਇੱਥੇ ਕੋਮੀ ਮਹਿਮਾਨਖ਼ਾਨਾ ਸੀ । ਹਰ ਕੋਮੀ ਕੰਮ ਇਸੇ ਮਸਜਿਦ ਵਿੱਚ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਸੇ ਤੋਂ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਬੰਦਸ਼ ਥਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।

ਹਜ਼ੂਰ ਅਨਵਰ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ : ਸਰ ਵਿਲੀਯਮ ਮਿਉਰ ਇਸ ਮਸਜਿਦ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ : ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮਸਜਿਦ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਸਾਦਾ ਤੇ ਸਾਧਾਰਣ ਸੀ ਪਰ ਮੁਹੱਮਦ ਸਲਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਦੀ ਇਹ ਮਸਜਿਦ

ਇਸਲਾਮੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਸਥਾਨ ਰਖਦੀ ਹੈ । ਰਸੂਲੇ ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਹਾਬਾ ਇਸੇ ਮਸਜਿਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਇੱਥੇ ਇਸਲਾਮੀ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਬਕਾਇਦਾ ਬਾਜਮਾਤ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ । ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੁਮਏ ਦੇ ਦਿਨ ਰੱਬ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਵਹੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਇਕੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਇੱਥੇ ਮੁਹੱਮਦ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਆਪਣੀਆਂ ਜਿਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਇੱਥੇ ਹੀ ਉਹ ਦਰਬਾਰ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਤੇ ਹੋਏ ਤੇ ਹਾਰੇ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਉਹਨਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹੋ ਉਹ ਦਰਬਾਰ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜੋ ਅਰਬ ਦੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਖੇਤਰਾਂ ਤੱਕ ਬਾਗ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਖੌਫ਼ ਨਾਲ ਹਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਇਸੇ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਆਇਸ਼ਾ ਦੇ ਹੁਜਰੇ (ਕਮਰੇ) ਵਿੱਚ ਮੁਹੱਮਦ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗੇ ਅਤੇ ਇਸੇ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਦੋ ਖਲੀਫ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਫ਼ਨ ਹਨ । ਬਹਿਰਹਾਲ ਹਜ਼ਰਤ ਸੁਹੇਲ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਾਈ ਉਹ ਖ਼ੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕੇਂਦਰ ਲਈ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸੌਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ।

ਫਿਰ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਸਹਾਬਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਬਿਨ ਖ਼ੇਸਮਹ । ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਬਿਨ ਖ਼ੇਸਮਹ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਓਸ ਕਬੀਲੇ ਨਾਲ ਸੀ । ਆਪ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਹਿੰਦ ਬਿੰਤ ਓਸ ਸੀ । ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੱਮਦ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਬਿਨ ਖ਼ੇਸਮਹ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਅਬੂ ਸਲਮਾ ਬਿਨ ਅਬਦੁਲ ਅਸਦ ਵਿਚਕਾਰ ਭਾਈਬੰਦੀ ਕਰਾਈ ਸੀ । ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਉਹਨਾ ਬਾਰਾਂ ਨਕੀਬਾਂ (ਨਿਗਰਾਨਾਂ) ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੱਮਦ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਬੈਅਤੇ ਅਕਬਾ ਸਾਨੀਆ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮਦੀਨੇ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਨਕੀਬ (ਨਿਗਰਾਨ) ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ।

ਸੀਰਤ ਖ਼ਾਤਮਨੱਬੀਯੀਨ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਰਤ ਮਿਰਜ਼ਾ ਬਸ਼ੀਰ ਅਹਮਦ ਸਾਹਬ ਨੇ ਲਿੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 13 ਨਬਵੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਜ਼ਿਲਹੱਜ ਵਿੱਚ ਓਸ ਤੇ ਖ਼ਜ਼ਰਜ ਦੇ ਕਈ ਸੌ ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਕੇ ਆਏ । ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਤੱਰ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੇ ਸਨ ਜੋ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਾਂ ਹੁਣ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੱਮਦ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨਿਧਾਰਤ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਇਕੱਲੇ ਘਰੇ ਨਿਕਲੇ ਅਤੇ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਚਾਚਾ ਅਬੱਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜੋ ਹੁਣੇ ਇਸਲਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆਏ ਸਨ ਪਰ ਆਪ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਰਖਦੇ ਸਨ । ਦੋਵੇਂ ਮਿਲਕੇ ਉਸ ਘਾਟੀ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ । ਹੁਣੇ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਅੰਸਾਰ ਵੀ ਇਕ ਇਕ ਦੋ ਦੋ ਕਰਕੇ ਆਣ ਪਹੁੰਚੇ । ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਬੱਸ ਨੇ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਖ਼ਜ਼ਰਜ ਦੇ ਜੱਥਿਓ ਮੁਹੱਮਦ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਆਪ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਇਕ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਹਨਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਜ਼ਾਮਨ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਖ਼ਤਰੇ ਸਮੇਂ ਇਹਨਾ ਲਈ ਸਾਹਮਣੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੁਹੱਮਦ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਆਪਣਾ ਵਤਨ ਛੱਡਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਜਾਣ ਦਾ ਹੈ, ਸੋ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਇਛਾ ਰਖਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਤਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸਾਡ ਸਾਡ ਉਤੱਰ ਦੇ ਦਿਓ । ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡ ਸਾਡ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਬਰਾਅ ਬਿਨ ਮਾਅਰੂਰ ਜੋ ਅੰਸਾਰ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਇਕ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰਸੂਲੁਲੱਹੁ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਆਪ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕੁਝ ਫ਼ਰਮਾਉਣ । ਇਸ 'ਤੇ ਆਂਹਜ਼ਰਤ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਕੁਰਆਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਆਇਤਾਂ ਤਲਾਵਤ (ਪੜ੍ਹੀਆਂ) ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਰਨਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹਕੂਕੁਲੱਹੁ ਤੇ ਕਹੂਕੁਲ ਇਬਾਦ (ਰੱਬ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਖ਼ਲੂਕ ਦੇ

ਅਧਿਕਾਰਾਂ) ਬਾਰੇ ਵਿਅਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕੇਵਲ ਐਨ੍ਹਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੇ ਸਾਕਾ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਪਏ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਉਹੋ ਮਾਮਲਾ ਕਰੋ । ਬਰਾਅ ਬਿਨ ਮਅਰੂਰ ਨੇ ਅਰਬ ਦੇ ਦਸਤੂਰ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਦਾ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈਕੇ ਕਿਹਾ ਹੋ ਰਸੂਲੁਲੱਹ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਰੱਬ ਦੀ ਸਹੁੰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਨੂੰ ਸਚਾਈ ਤੇ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾ ਵਾਂਗ ਤੁਹਾਡੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਾਂਗੇ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਹੇਠ ਪਲੇ ਹਨ । ਫਿਰ ਉਹਨਾ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੱਮਦ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਾਂਗੇ ਪਰ ਇਸਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲੇਗਾ । ਆਪ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਸਵਰਗ ਮਿਲੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਸਾਰਿਆਂ ਪੁਰੁਸਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪੁਰੁਸਕਾਰ ਹੈ । ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਾਨੂੰ ਸੋਦਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ । ਹੋ ਰਸੂਲੁਲੱਹ ! ਆਪ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਅੱਗੇ ਕਰਨ, ਆਪਨੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਸਤੱਰ ਜਾਨ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਥਾ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਰੱਖਿਅਕ ਪ੍ਰਣ ਵਿੱਚ ਆਪਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਕ ਗਿਆ। ਇਸ ਬੈਅਤ ਦਾ ਨਾਂ ਬੈਅਤੇ ਅਕਬਾ ਸਾਨੀਆ ਹੈ । ਬੈਅਤ ਦੇ ਬਾਦ ਆਂਹਜ਼ੂਰ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਇਹਨਾ ਵਿੱਚ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਨਕੀਬ (ਨਿਗਰਾਨ) ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ । ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਇਹ ਹਨ : ਅਸਅਦ ਬਿਨ ਜ਼ਰਾਰਹ, ਉਸੈਦ ਬਿਨ ਹਜ਼ੀਰ, ਅਬੁਲ ਹਸੀਮ ਮਾਲਕ ਬਿਨ ਤੀਹਾਨ, ਸਅਦ ਬਿਨ ਅਬਾਦਹ, ਬਰਾਅ ਬਿਨ ਮਅਰੂਰ, ਅਬਦੁਲੱਹ ਬਿਨ ਰਵਾਹਾ, ਅਬਾਹ ਬਿਨ ਸਾਮਤ, ਸਅਦ ਬਿਨ ਰਬੀਅ, ਰਫ਼ਿਅ ਬਿਨ ਮਾਲਕ, ਅਬਦੁਲੱਹ ਬਿਨ ਉਮਰ, ਸਅਦ ਬਿਨ ਖ਼ੇਸਮਹ ਅਤੇ ਮੁਨਜ਼ਰ ਬਿਨ ਉਮਰੋ ।

ਹਜ਼ੂਰ ਅਨਵਰ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ : ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਬਿਨ ਖ਼ੇਸਮਹ ਦਾ ਕਬਾ ਵਿੱਚ ਇਕ ਖੂਹ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਅਲਗ਼ਰਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੱਮਦ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਉਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਸਵਰਗ ਦੇ ਸੋਮਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ । ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੱਮਦ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੂੰ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਇਸੇ ਖੂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਿਤਾ ਗਿਆ । ਰਸੂਲੁਲੱਹ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜੱਦ ਮੇਰੀ ਮੌਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਲਗ਼ਰਸ ਖੂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਮਸ਼ਕੀਜ਼ਾਂ ਪਾਣੀ ਲਿਆ ਕੇ ਇਸ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਮੈਂਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੇਣਾ । ਨਬੀ ਕਰੀਮ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ । ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਅਬੱਸ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਫ਼ਜ਼ਲ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ ।

ਹਜ਼ਰਤ ਸਲਮਾਨ ਬਿਨ ਅਬਾਸ ਰਿਵਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੱਦ ਰਸੂਲੁਲੱਹ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਬਦਰ ਲਈ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਬਿਨ ਖ਼ੇਸਮਹ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਆਪਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕੀਤਾ । ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੱਮਦ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਦੋਵੇਂ ਕੁਰੱ ਪਾ ਲਓ । ਹਜ਼ਰਤ ਖ਼ੇਸਮਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਸਅਦ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰੋ ਕਿ ਇਸਤਰੀਆਂ ਕੋਲ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਰੁਕ ਜਾਓ । ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਵਰਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਨੂੰ ਅਵਸ਼ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਇਛੁੱਕ ਹਾਂ । ਇਸ 'ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਕੁਰੱ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਕੁਰੱ ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਦੇ ਨਾਂ ਨਿਕਲਿਆ । ਆਪ ਰਸੂਲੁਲੱਹ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਦੇ ਨਾਲ ਬਦਰ ਲਈ ਨਿਕਲੇ ਅਤੇ ਬਦਰ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ।

ਇਕ ਰਿਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਰ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਰਸੂਲੁੱਲਾਹ ਸਲਲੱਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲਮ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਘੋੜੇ ਸਨ ਇਸ ਘੋੜੇ ਉੱਪਰ ਹਜ਼ਰਤ ਮਸਅਬ ਬਿਨ ਉਮੈਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਉੱਪਰ ਹਜ਼ਰਤ ਸਅਦ ਬਿਨ ਖ਼ੈਸਮਹ ਸਵਾਰ ਸਨ । ਹਜ਼ਰਤ ਜ਼ਬੈਰ ਬਿਨ ਅਵਾਮ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮਕਦਾਦ ਬਿਨ ਅਸਵਦ ਵੀ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਏ ।

ਹਜ਼ੂਰ ਅਨਵਰ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ : ਹਜ਼ਰਤ ਮਿਰਜ਼ਾ ਬਸ਼ੀਰ ਅਹਮਦ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਬਦਰ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਕੋਲ ਸਤੱਰ ਉਠ ਅਤੇ ਦੋ ਘੋੜੇ ਸਨ । ਬਹਿਰਹਾਲ ਜੋ ਵੀ ਸਾਧਨ ਤੇ ਨਮਾਨ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਉਠ ਸਨ ਉਸ ਦੀ ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨਾ ਤੇ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤੁਲਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਜੱਦ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਜੰਗ ਠੋਸੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਈ ਆਏ ਸਨ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦੇਣਗੇ । ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੌਮਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਮਾਨ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਘੋੜਿਆਂ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸਗੋਂ ਰੱਬ ਖ਼ਾਤਰ ਇਕ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਤੜਪ ਸੀ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੱਬ ਨੇ ਕੁਬੂਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਫ਼ਤਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ । ਅਲੱਹ ਤਆਲਾ ਹਰ ਪਲ ਇਹਨਾ ਸਹਾਬਾ ਦੇ ਦਰਜੇ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦਾ ਰਲਾ ਜਾਏ ।

Khulasa Khutba Jumma 15.03.2019

Delivered By : Hadhrat Khalifatul Masih Vth (atba)

Summarized by : Majlis Ansarullah Bharat

Tarnslated by : Shamshad Ahmad Eden, from Punjabi Desk

From : Nazarat Nashr-o-Isha'at Qadian-143516, Distt. Gurdaspur, Punjab (INDIA)

Toll Free Shoba Noorul Islam-1800-3010-2131